

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (1898-1913)

Ενότητα #3: Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1899-1904

Διδάσκων: Χουρδάκης Αντώνης
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Από τον Ιούλιο του 1899 έως τον Σεπτέμβριο του 1912 υπογράφονται και δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Κρητικής Πολιτείας ποικίλα εκπαιδευτικά Νομοθετικά Διατάγματα.
- Η εκπαιδευτική κίνηση κατά το έτος 1899-1900 στην Κρήτη παρουσίαζε μια αυξητική εικόνα. Τα δημοτικά σχολεία αυξήθηκαν σε 523 από τα οποία τα 502 ήταν χριστιανικά και τα 21 μουσουλμανικά. Στα σχολεία αυτά υπηρετούσαν 603 δημοδιδάσκαλοι εκ των οποίων οι 47 ήταν μουσουλμάνοι και 125 δημοδιδασκάλισσες από τις οποίες οι 24 ήταν οθωμανίδες, ενώ οι μαθητές του Δημοτικού ανέρχονταν σε 35844 χριστιανούς και μουσουλμάνους, εκ των οποίων οι 23946 ήταν χριστιανοί άρρενες και οι 9590 θήλεις. Οι ετήσιες δαπάνες για τη δημοτική εκπαίδευση ανέρχονταν σε 447202 δραχμές. Στη Μέση εκπαίδευση φοιτούσαν στα δύο Γυμνάσια, τα Προγυμνάσια και στο Ιεροδιδασκαλείο 821 μαθητές και δίδασκαν 36 καθηγητές, ενώ οι δαπάνες ήταν 92369 δραχμές.

- Το 1899 ψηφίζεται και δημοσιεύεται το υπ' αριθμ. Νόμου 82 Διάταγμα “Περί Οργανισμού της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως”.
- Στη διοργάνωση του πρώτου αυτού εκπαιδευτικού Νόμου είχε συμμετάσχει ο γνωστός τότε Γυμνασιάρχης Ιωάννης Περδικάρης (1851-1909), ο οποίος είχε διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στα εκπαιδευτικά πράγματα τόσο της Κρήτης όσο και της Ελλάδος. Ο Ι. Περδικάρης διαδέχθηκε στη θέση του Γυμνασιάρχη Ηρακλείου τον καθηγητή Αεράκη, Όμως τότε προσκλήθηκε από τον Σύμβουλο στα Χανιά για να συνεργαστούν στην εκπόνηση του εκπαιδευτικού νόμου.

- Την θέση Γυμνασιάρχη Ηρακλείου βέβαια την διεκδικούσε τότε και ένας εξίσου γνωστός φιλόλογος και Γυμνασιάρχης ο Ν. Παλιεράκης. Σε Συνεδρία της Βουλής των Κρητών ο τότε Βουλευτής Ν. Κεφαλογιάννης επιτίθεται στον επί της Παιδείας Σύμβουλο για την επιλογή του να διορίσει στη θέση του Γυμνασιάρχη τον Περδικάρη και όχι τον Παλιεράκη, τον οποίο εκείνος θεωρούσε αξιότερο. Από τη διένεξη αυτή μαθαίνουμε ότι ο Περδικάρης όταν συνεργάστηκε με τον Σύμβουλο για το νομοσχέδιο εκλήθη το Σεπτέμβριο του 1899 ως γραμματέας στην Ανώτερη Διεύθυνση και παρέμεινε εκεί μέχρι και την εφαρμογή του νέου οργανισμού: «Την θέσιν του Γυμνασιάρχου την εζήτη ο κ. Περδικάρης εν Ηρακλείω, αφ' ης τον εκάλεσα κατά τον Σεπτέμβριον του 1899 να έλθη εδώ ως γραμματεύς της Εκπαιδεύσεως... μετά του κ. Περδικάρη συνειργάσθημεν δια τον οργανισμόν της Εκπαιδεύσεως, εσκέφθην δε ότι εις οργανισμός της εκπαιδεύσεως όσον τέλειος και αν υποτεθή βεβαίως θα προσκρούση κατά την εφαρμογήν ένεκα τοπικών ή άλλων αιτίων, λοιπόν ηθελον, εκείνος ο οποίος συνειργάσθη μετ' εμού να τον συντάξωμεν, να μείνη και κατά την εφαρμογήν, δια να δυνηθώμεν να ίδωμεν που προσκόπτει και να φέρωμεν τας δεούσας διορθώσεις...ο κ. Περδικάρης και φιλόλογος εκ των εξόχων είναι και παλαιός γυμνασιάρχης είναι έχων δικαιώματα επί της θέσεως, και των καθηκόντων του προς την πατρίδα δεν ημέλησε, νομίζω. Δεν αρνούμαι το γεγονός ότι ο κ. Παλιεράκης διατρίβων εν Μακεδονία έπαθε πολλά υπέρ του έθνους... Κανείς όμως δεν θα αρνηθεί ότι μεταξύ των δύο από απόψεως φιλολογικής αξίας βεβαίως διάκρισις υπάρχει, και υπάρχει διάκρισις εις όφελος του κ. Περδικάρη...».

- Με το νέο αυτό Νομοθετικό Διάταγμα η δημόσια εκπαίδευση στην Κρήτη διαιρείται σε Κατώτερη ή Δημοτική και σε Μέση ή Γυμνασιακή. Τη Δημοτική εκπαίδευση την αποτελούν τα Νηπιαγωγεία, τα οποία αφήνονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία υπό την εποπτεία της Ανωτέρας επί της Παιδείας και των Θρησκευμάτων Διευθύνσεως και στα οποία φοιτούν παιδιά που έχουν συμπληρώσει το 5ο έτος της ηλικίας τους, τα Δημοτικά σχολεία με τέσσερις ενιαύσιες τάξεις και τα οποία ανάλογα με τον αριθμό των δασκάλων καλούνται Μονοτάξια (αυτά με τη σειρά τους υποδιαιρούνται σε Πρωτοβάθμια με 60-80 μαθητές και Δευτεροβάθμια με 30-60), Διτάξια, Τριτάξια, Τετρατάξια, και τα επτατάξια Ανώτερα Δημοτικά ή Ανώτερα Παρθεναγωγεία που ιδρύονται στις επαρχιακές περιφέρειες και στις πόλεις των Χανίων, Ρεθύμνης και Ηρακλείου, και τα οποία αποτελούν μαζί με τα Δημοτικά σχολεία την κυρίως Δημοτική εκπαίδευση. Τέλος, τα Γραμματοδιδασκαλεία, που ιδρύονται εκεί όπου οι μαθητές είναι από 20-30 τον αριθμό και τα οποία δεν εκδίδουν απολυτήριο, αλλά οι αποφοιτούντες από αυτά κατατάσσονται ανάλογα με την ικανότητά τους σε μια από τις τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

- Η φοίτηση στη Δημοτική εκπαίδευση ήταν υποχρεωτική από την αρχή του 6ου έτους της ηλικίας μέχρι και την συμπλήρωση του 9ου. Από τον πρώτο κιόλας εκπαιδευτικό Νόμο, όπως και στο πρώτο Κρητικό Σύνταγμα, καθιερώνεται, με το άρθρο 21, η υποχρεωτική και δωρεάν Δημοτική εκπαίδευση και για τα δύο φύλα

Τα μαθήματα

- Τα μαθήματα που διδάσκονται στο Δημοτικό είναι: Θρησκευτικά, Νέα Ελληνική γλώσσα, Πρακτική Αριθμητική, Στοιχειώδης Γεωμετρία, Ιστορία Εθνική και Ιστορία της Κρήτης, τα σπουδαιότερα από την Παγκόσμια Ιστορία, Γεωγραφία της Κρήτης, της Ελλάδος, της Ευρωπαϊκής και Ασιατικής Τουρκίας, της Ευρώπης γενικά και τα σπουδαιότερα από τις άλλες Ηπείρους, Στοιχειωδώς τα καθήκοντα και τα δικαιώματα του συνταγματικού πολίτου, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Εκκλησιαστική Μουσική, Γυμναστική.

- Επίσης, στα σχολεία των αρρένων διδάσκονται πρακτικές γνώσεις Κηπουρικής, Δενδροκομίας, Μελισσοκομίας και γενικά της Γεωργίας και των Γεωργικών βιομηχανιών, σύμφωνα με τις ανάγκες των σχολικών περιφερειών, και στα Ανώτερα Δημοτικά και η Χειροτεχνία, ενώ στα σχολεία των θηλέων Ανθοκομία, Σηροτροφία, Εργόχειρα, (Ραπτική, Κοπτική, Πλεκτική, Ποικιλτική), Μαγειρική, Οικιακή Οικονομία και Οικιακή Παιδαγωγική, και στα Ανώτερα Παρθεναγωγεία η Γαλλική γλώσσα.

- Με το νέο αυτό εκπαιδευτικό Νόμο η Κρήτη εισήγαγε τη διδασκαλία των Καθηκόντων και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτου, τη διδασκαλία Νεωτέρων Γλωσσών, τη διδασκαλία της 'επιτοπίου' Ιστορίας και συνέδεσε το σχολείο με τη γεωργία και τη γεωργική βιομηχανία, παρέχοντας πρακτικές γνώσεις στους μαθητές.

- Ωστόσο, αν και ο νέος Νόμος έθετε ένα τέτοιο πλαίσιο, με τη δυνατότητα προσάρτησης κήπου στα αγροτικά σχολεία, αυτό στην πραγματικότητα δεν έγινε στα περισσότερα από αυτά: «Ο νέος νόμος», παρατηρούσε ο Αντ. Μιχελιδάκης, «καλώς ποιών διατάσσει ίνα εις έκαστον σχολείον αγροτικόν προσαρηθή κήπος, ίνα οι μαθηταί ασκώνται εις τας γεωργικάς εργασίας. Σωτηρία αληθώς η διάταξις αύτη, διότι την χειροτεχνίαν, η οποία θεωρείται νυν ως παιδευτικόν μέσον σπουδαίον, αντικαθιστά η γεωργία, διότι δια του τοιούτου μέσου εις τους νεαρούς μαθητάς των δημοτικών σχολείων, οι οποίοι είνε πάντες υιοί αγροτών, θα εμβάλληται ούτως αγάπη και κλίσις προς την μεθοδικήν άσκησιν του μέλλοντος επαγγέλματός των. Δυστυχώς ούτε τούτο εγένετο, διότι καθόσον γνωρίζω εις πλείστα σχολεία του Ηρακλείου δεν ιδρύθησαν τοιαύτα αγροκήπια»

Τα δικαιώματα του συνταγματικού πολίτου

- Η διδασκαλία του μαθήματος αυτού στο Δημοτικό, αν και γενικά θεωρήθηκε πρωτόπορος, από ορισμένους επικρίθηκε ως νεωτερισμός που δημιουργήσε προβλήματα παρά ωφέλησε τον Κρητικό λαό.

Αξιολογώντας το μάθημα αυτό στα 1901 ο Αντ. Μιχελιδάκης ανέφερε:

«Επεβλήθησαν, κύριοι, ως ανάγνωσμα εις τα δημοτικά σχολεία τα καθήκοντα του Συνταγματικού πολίτου. Φαντασθήτε ένα παιδί, του οποίου ο εγκέφαλος δεν είναι εις θέσιν να οικειοποιηθή τας συγκεκριμένας ιδέας να μανθάνη θεωρίας περί των καθηκόντων του Συνταγματικού πολίτου»... «Επεβλήθη ο ‘Ανθρωπος’. Τι είναι ο ‘Ανθρωπος’; Μίαν πρωΐαν πηγαίνω εις το σπίτι όπου έχω τον ανεψιόν μου... και μοι λέγει δόσε μου 30 λεπτά δια να πάρω τον ‘Ανθρωπον’. Του έδωκα τα λεπτά και επήρε τον ‘Ανθρωπον’. Παρατηρώ δια να ίδω ποίος έκαμε το βιβλίον αυτό και δεν βλέπω κανένα. Καπηλικώς μόνον ο εκδότης επλήρωσε 50 ή 100 δραχμάς εις τινά άπειρον μεταφραστήν και μας παρεσκεύασεν αυτό το βιβλίον. Είχον την περιέργειαν να το αναγνώσω και είδον ότι είναι ανάξιον λόγου».

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

